

Pressemeddelelse

Klausuleret til tirsdag den 27. maj 2014 kl. 12

Vismandsrapport om

Konjunkturudsigterne og aktuel økonomisk politik

Holdbarhed og generationer

Ungdomsuddannelser

Vismandsrapporten er udarbejdet til mødet i Det Økonomiske Råd den 27. maj.
Pressemøde om vismandsrapporten afholdes 27. maj kl. 12:30 i Amaliegade 44.

Såvel vismandsrapport som denne pressemeddelelse er klausuleret til den 27. maj kl. 12.

Finanspolitikken afstemt med konjunktur og underskudsgrænser

Gennem tre år har dansk (og europæisk) økonomi stået stille, og i 2014 vurderes den økonomiske aktivitet i Danmark at ligge knap 4 pct. under et konjunkturmæssigt normalniveau. Fra i år forventes imidlertid en betydelig økonomisk fremgang, så "output-gabet" vil skrumpes til godt 3 pct. i 2015 og videre til knap 2½ pct. i 2016. Baggrunden er dels, at den europæiske statsgældskrise synes at være kommet under kontrol, dels at der er et stort ophobet indenlandsk efterspørgselspotentialer.

Regeringens planlagte finanspolitik vurderes i 2014 at bidrage positivt til væksten med over ¼ pct. af BNP. Stimulansen går til grænsen af, hvad budgetloven tillader, idet de offentlige finanser vurderes at ville udvise et strukturelt underskud på ½ pct. af BNP i 2014.

Fra 2015 planlægger regeringen en gradvis neddrøstring af den finanspolitiske stimulans, men i 2015 går stimulansen fortsat til grænsen, idet der her forventes et faktisk offentligt underskud meget tæt på Stabilitets- og vækstpagtens grænse på 3 pct. af BNP.

Overvismand, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen siger:

"Den planlagte finanspolitik i 2014 og 2015 er stort set så lempelig, som den kan blive givet budgetlovens og EU-reglernes begrænsninger. I lyset af at aktivitetsniveauet ligger betydeligt under normalen i 2014 og 2015, er det godt, at man i disse år planlægger at lade den finanspolitiske stimulans gå til grænsen."

"Det er fornuftigt at planlægge med en gradvis neddrøstring af den finanspolitiske stimulans fra 2015, fordi der kan forventes en betydelig normalisering af konjunktoren fra 2014 og frem."

Overvågning af finanspolitikken

Fra 2014 har Det Økonomiske Råd fået en formel rolle som "finanspolitisk vagthund" og skal kontrollere, om finanspolitikken lever op til budgetlovens krav. Det vurderes den på en række punkter at gøre uden reservationer:

- Finanspolitikken vurderes at være holdbar
- I intet af årene 2014-20 vurderes den strukturelle saldo at ville bryde med budgetlovens grænse på ½ pct. af BNP, og i 2020 forventes et overskud på omkring ¾ pct. af BNP

- De budgetterede og forventede offentlige udgifter vurderes i alle loftsårene at holde sig inden for de udstukne udgiftslofter

Der er dog to vigtige “opmærksomhedspunkter” i den finanspolitiske overvågning:

- Den faktiske offentlige saldo forventes i 2015 at udvise et underskud på 2,8 pct. af BNP. Dette er ganske tæt på EU-reglernes 3 pct.-grænse
- I 2015-17 ligger de forventede statslige udgifter til indkomstoverførsler mellem 7 og 10 mia. kr. under de gældende lofter. Analyser i vismandsrapporten peger på, at underskuddet på den strukturelle saldo sandsynligvis vil overstige budgetlovens grænse på ½ pct. af BNP, hvis de statslige udgifter til indkomstoverførsler hæves til loftet

Overvismand, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen siger:

“De offentlige finanser er grundlæggende sunde. Der er dog i 2015 udsigt til et offentligt underskud, der vil ligge meget tæt på EU’s underskudsgrænse på 3 pct. af BNP. Det betyder, at selv mindre ændringer i forudsætningerne kan bringe saldoen på den forkerte side af underskudsgrænsen. Risikoen for overskridelse bør udgøre et opmærksomhedspunkt i planlægningen af finanspolitikken.”

“De forventede offentlige udgifter ligger under udgiftslofterne, som altså ser ud til at blive overholdt. Der er imidlertid ikke plads til at udnytte lofterne fuldt ud indenfor budgetlovens grænse for strukturelt underskud. Forskellen mellem de forventede udgifter og loftet er derfor ikke udtryk for et reelt råderum til øgede udgifter eller lavere skatter.”

Kritisk “hængekøjeprofil” i den offentlige saldo på langt sigt

Finanspolitikken vurderes at være grundlæggende holdbar. Denne vurdering baseres på en langsigtet fremskrivning af dansk økonomi, der blandt andet tager højde for den demografiske udvikling, udviklingen i pensionsformuerne og udtømningen af olie- og gasreserverne i Nordsøen.

Selvom finanspolitikken er holdbar, er der pga. den demografiske udvikling fra sidst i 2020’erne udsigt til flere årtier med underskud, der i betydelig grad bryder med såvel EU’s underskudsregler som budgetlovens underskudsgrænse for den strukturelle saldo på ½ pct. af BNP.

Ud fra rent økonomisk betragtninger udgør denne udvikling ikke et problem, netop fordi finanspolitikken er holdbar, og den offentlige gæld forventes at holde sig under 60 pct. af BNP i hele forløbet. Når der er holdbarhed samtidig med en lang periode med store underskud skyldes det blandt andet, at Danmark har meget store udskudte skatteindtægter fra pensionsformuerne.

I praksis udgør de store fremtidige underskud dog et problem, fordi de bryder med de officielle underskudsregler. Der er principielt tre mulige løsninger på dette problem:

- Underskudsreglerne for Danmark ændres, så de tager højde for de store udskudte skattebetalinger fra pensionsformuerne
- Danmark gennemfører tiltag, der forbedrer den offentlige saldo fra sidst i 2020'erne, efterfulgt af tilsvarende lempelser senere. En sådan zigzag-kurs vil nemt kunne give anledning til både samfundsøkonomiske forvridninger og utilsigtede omfordelinger mellem generationerne
- Danmark fremrykker beskatningen af dele af pensionsopsparingen – eksempelvis for ratepensionerne – til indbetalingstidspunktet. Hvis dette gennemføres fra sidst i 2020'erne, vil det eliminere de kritiske underskud. Holdbarheden vil imidlertid kun opretholdes, hvis den finanspolitiske disciplin fastholdes

Overvismand, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen siger:

“Den bedste løsning på de langsigtede underskudsproblemer er at underskudsreglerne for Danmark ændres, så de tager højde for de store udskudte skattebetalinger fra pensionsformuerne. Hvis reglerne ikke ændres, kan den bedste løsning være at fremrykke beskatningen af opsparing på ratepensioner til indbetalingstidspunktet. En fremrykning er ikke uproblematisk, men kan vise sig at være det bedste alternativ. Det må anbefales ikke at gribe til denne mulighed, før behovet melder sig sidst i 2020'erne.”

Fokus på ungdomsuddannelser

Vismandsrapporten analyserer afkastet på ungdomsuddannelser ved at undersøge, hvordan unge med hhv. en gymnasial uddannelse og en erhvervsuddannelse, og som ikke læser videre, klarer sig mht. beskæftigelse og indkomst i op til 17 år efter uddannelsens afslutning. Analysen fokuserer udelukkende på personer, der ikke tager en videregående uddannelse:

- De unge med en erhvervsuddannelse som højest fuldførte uddannelse har højere indkomst og beskæftigelsesgrad end de unge med en gymnasial uddannelse som højest fuldførte uddannelse i en række år efter uddannelsens afslutning. De gymnasialt uddannede henter dog støt ind på de erhvervsuddannede og opnår efter ca. 10 år – og med stor sandsynlighed over hele arbejdslivet – højere indkomster
- Der er betydelige forskelle inden for de to grupper. Det er primært dem med en erhvervs-gymnasial uddannelse (hhx og htx), der overhaler de erhvervsuddannede

Overvismand, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen siger:

“Vores analyser tyder ikke på, at det er en god idé over en bred kam at begrænse optaget til gymnasieuddannelserne for at få flere over på erhvervsuddannelserne. Ifølge analyserne bør eventuelle forskydninger i optaget være mere specifikke og eksempelvis rette sig imod at begrænse optaget til de almene gymnasiale uddannelser.”

“Erhvervsskolereformen rummer et karakterkrav for optagelse på erhvervsuddannelserne på mindst 2 i dansk og matematik. Der bør være et karakterkrav til gymnasiet på mindst samme niveau. Det diskuteres for tiden, om kravet til gymnasiet skal være højere, eksempelvis 4. Det bør i denne diskussion indgå, om der skal være et differentieret karakterkrav, så optagelse til de almene gymnasiale uddannelser kræver højere karakterer end til de erhvervs-gymnasiale uddannelser.”

Et af de store problemer på erhvervsskolerne er et stort frafald. Frafaldet hænger sandsynligvis sammen med de problemer, mange unge på erhvervsskolerne har med at finde en relevant praktikplads. En generel og permanent mangel på praktikpladser kan hænge sammen med, at omkostningerne for arbejdsgiverne til at oprette praktikpladser er for store.

I vismandsrapporten diskuteres på denne baggrund muligheden for et generelt tilskud til oprettelse af praktikpladser. Et praktikpladstilskud kunne finansieres med en del af de midler, som arbejdsgiveren i dag modtager fra Arbejdsgivernes uddannelsesbidrag (AUB) til at dække elevernes løn, mens disse modtager skoleundervisning i hovedforløbet. Det ville betyde, at eleverne skulle modtage en ydelse på SU-niveau, når de går i skole, fremfor fuld lærlingeløn.

Overvismand, Hans Jørgen Whitta-Jacobsen siger:

“Mangel på praktikpladser er sandsynligvis en del af baggrunden for det store frafald på erhvervsskolerne. Hvis man indfører et tilskud til praktikpladser, vil der uden tvivl blive oprettet flere pladser. Et sådant tilskud kunne være generelt, eller man kunne forsøge at målrette det områder med særlig mangel på praktikpladser og gode beskæftigelsesmuligheder. Et tilskud kan eksempelvis finansieres ved at se på elevernes løn under skoleophold i hovedforløbet. En løn på SU-niveau er måske ikke helt urimelig – og de sparede penge kunne gå til flere praktikpladser.”